

© Rein Jelle Terpstra, Paul Fusco, 11530_2

De mensen langs het spoor

Rein Jelle Terpstra

Rein Jelle Terpstra was acht jaar toen Robert F. Kennedy zijn laatste rit maakte in de funeral train van New York naar Washington D.C. Een groots eerbetoon aan de man die volgens velen de volgende president van de Verenigde Staten zou worden. Fotograaf Paul Fusco legde de gebeurtenis vast. De dag zelf, 8 juni 1968, herinnert Terpstra zich niet meer, maar het boek *RFK Funeral Train* van Fusco liet hem niet meer los. Hij dook in het collectieve geheugen van Amerika.

door Diana Bokje

“De eerste keer dat ik het boek van Fusco in handen kreeg werd ik direct gegrepen. De fotograaf bevond zich aan boord van de trein en fotografeerde dus vanuit een hoog standpunt en in beweging de mensen die langs het spoor stonden om een eerbetoon aan Kennedy te brengen. Hierdoor had elk beeld een soort bewegingsonscherpte vanuit het midden, een centrifugerend element dat de foto's met elkaar verbindt. Iedereen staart naar iets wat op de foto niet in beeld is, de trein zelf. Het mooie is dat het een dwarsdoorsnede vormt van de Amerikaanse samenleving: jong en oud, zwart en wit, man en vrouw, in groepjes of alleen. Fusco liet die dag iets zien wat niet de dagelijkse praktijk was. Blank en zwart stonden schouder aan schouder. Daarna ging iedereen vermoedelijk zijns weegs. Die dag leverde postuum het maatschappijbeeld op waar Robert Kennedy naar streefde”, vertelt Terpstra.

Schoolband

Vijftig jaar na deze legendarische treinrit richtte Terpstra zijn blik op de andere kant van het verhaal. Hij ging op zoek naar ooggetuigen. Wie waren die mensen langs het spoor en hadden zij soms ook foto's gemaakt? Hij volgde het spoor van de trein, plaatste oproepen in lokale kranten, werd lid van 450 Facebookgroepen, hing rond op stationnetjes langs het traject en klopte aan bij mensen thuis. Als onderzoeker, collectioneur, ontwerper en schrijver reconstrueerde hij *the people's view* van ooggetuigen langs het spoor.

Hoewel de insteek een fotografische terugblik was, stuurden mensen gaandeweg ook verhalen op en ontdekte Terpstra film- en geluidsmateriaal. Dankbaar nam hij het materiaal in ontvangst. Dit alles leidde tot een boek en een expositie met daarin zowel originele foto's als een film samengesteld uit filmfragmenten en soundscapes die, geprojecteerd op vijf verschillende schermen, alleen al vanwege het geluid de kijker het verhaal inzuigen. De originele foto's zijn prachtige objecten: vergeeld, gekreukeld met plakbandjes en soms liefdevol ingeplakt en voorzien van bijschriften. Wie de moeite neemt de verhalen te lezen, maakt kennis met de schoolband die vanwege de urenlange vertraging van de trein dapper bleef doorspelen, ondanks de hitte. Vanuit New Brunswick in New Jersey werden tv-opnamen gemaakt. De band ontving in de weken na deze gebeurtenis ruim tweeduizend bedankbrieven. Het indrukwekkendst is het verhaal van Michael Scott. Als zwarte Amerikaan met een vader

die burgerrechtenactivist was, overleefde hij tweemaal een aanslag op zijn huis door de Ku Klux Klan. Toen Scott als vijftienjarige jongen langs het spoor stond, ervaarde hij dit als een metafoor voor zijn eigen belevenis. Het zou zo maar kunnen dat zijn aanvallers nu ongemaskerd in het volle zonlicht naast hem stonden.

Nooit vergeten beelden

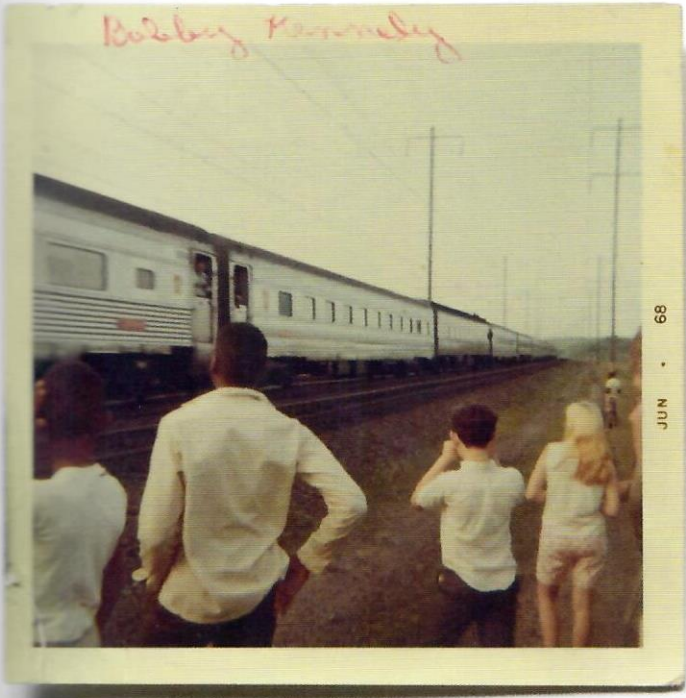
Het is niet toevallig dat Terpstra werd gegrepen door dit project. Als kunstenaar onderzoekt hij de rol van fotografische beelden in ons geheugen. “Er is geen medium dat zo verbonden is met herinnering als fotografie. Nog meer dan film. Bij een film is er een voor en na. Er zit vaak een verhaal in en een beweging waardoor je snel het beeld wordt ingezogen. Bij een foto word je er weer uitgegoid. Je verliest wat buiten het frame gebeurt. In ruimte en tijd is een foto beperkter dan film, maar confronteert je met wat er niet is en appelleert sterk aan het geheugen. Je ervaart iets wat je niet ziet, maar wat er op een bepaalde manier toch aan verbonden is. Dat maakt een foto persoonlijk, omdat het gekoppeld is aan een herinnering.”

Ook eerdere projecten van Terpstra richtten zich op het geheugen. In *Nabeelden* vroeg hij fotografen te vertellen over de foto die ze niet gemaakt hebben. Iedere fotograaf heeft ooit een beeld gezien dat hij door omstandigheden niet kon maken, maar wat natuurlijk zijn beste beeld opgeleverd zou hebben. In *Retracing* vroeg hij mensen die hun gezichtsvermogen zouden verliezen welk beeld ze nooit wilden vergeten. Deze beelden bewaart hij zorgvuldig en wanneer het zover is, leest Terpstra de beelden voor aan hun eigenaar.

Bij Terpstra draait het niet om het beeld zelf. Auteurschap speelt voor hem geen rol. In zijn projecten richt hij zich niet op het professionele beeld, maar op amateurbeelden, die enkel gemaakt zijn vanuit de intentie een herinnering vast te leggen. Een gevolg hiervan is dat de beelden toegankelijk zijn en zorgen voor herkenning bij het publiek.

Archetypisch Amerikaans beeld

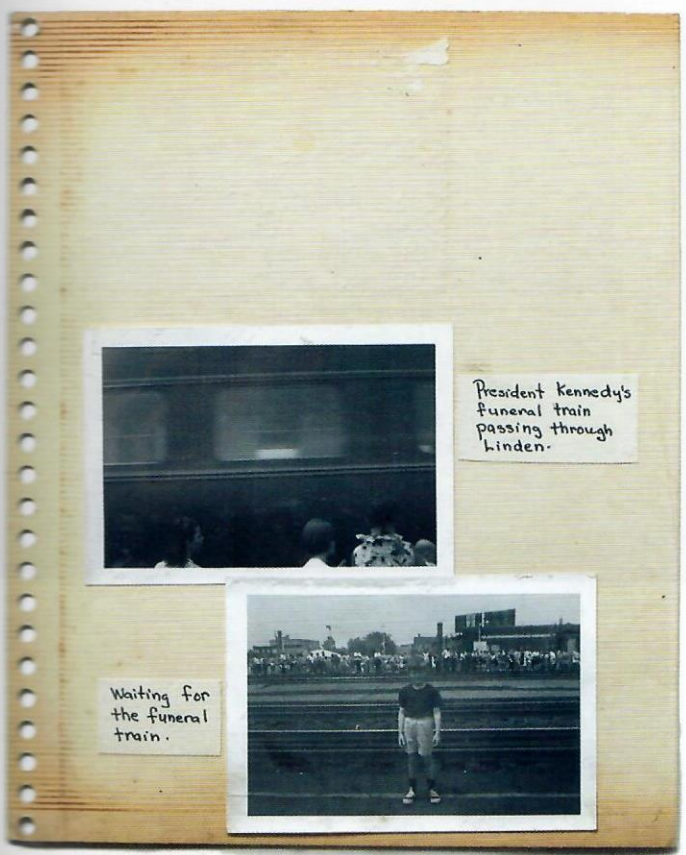
Robert F. Kennedy Funeral Train: The People's View werd vorig jaar voor het eerst vertoond in het San Francisco Museum of Modern Art, en reisde daarna door naar het fotofestival Les Rencontres d'Arles. Dat het project zo goed is ontvangen, heeft niet alleen te maken met het verleden, maar ook met het heden. “Net als vijftig jaar

© Rein Jelle Terpstra, 12: Annie Ingram, Elkton MD, Courtesy Melinda Watson

© Rein Jelle Terpstra, Milford Sprecher, Elkton MD, Courtesy Milford Sprecher

© Rein Jelle Terpstra, 3: Genevieve Tarka, Linden NJ, Courtesy Stash Tarka

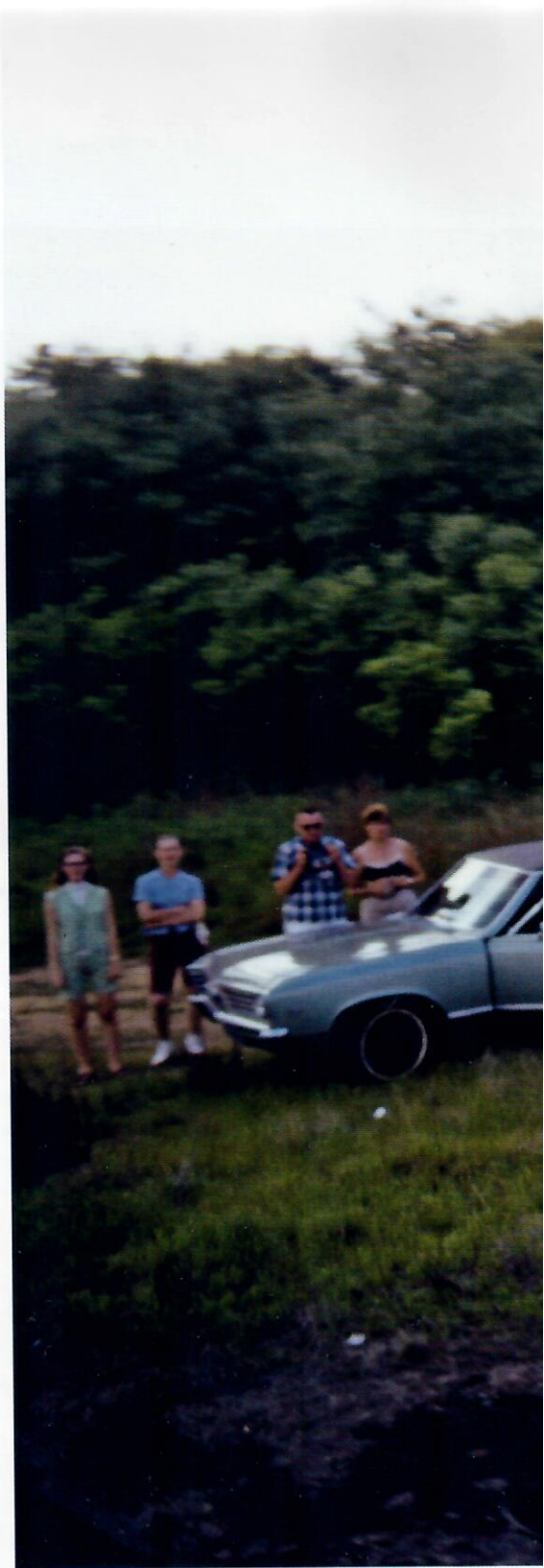
Faded, illegible text from the reverse side of the page, appearing as bleed-through from the other side of the paper.

geleden zijn nu alle ogen gericht op Amerika. Ook nu is Amerika sterk verdeeld en zijn er dagelijks demonstraties. Het beeld van toen had eveneens een propagandistische waarde. De funeral train refereerde aan de eerste funeral train van Abraham Lincoln uit 1865. Het is een archetypisch Amerikaans beeld. Hierdoor kreeg Robert F. Kennedy postuum een presidentieel karakter mee. Een eerbetoon dat Nixon nooit heeft gekregen. Het compenseerde het verlies, maar was tegelijkertijd ook sturend.”

Volgens Terpstra voegen de verzamelde (amateur)foto's een autobiografische herinnering toe aan het collectieve geheugen. “Het gaat ook over universele dingen, over verlies en proberen iets vast te houden door fotografie. Veel dingen die niet land- of generatiegebonden zijn, blijken overdraagbaar te zijn. Fotografie is een projectievlak voor een eigen manier om met dergelijke gebeurtenissen om te gaan. Omdat het amateurbeelden zijn, hebben ze een waarachtigheid. Ze zijn gemaakt voor de fotograaf en het familiealbum. Dit geeft de beelden een beleving van oprechtheid. De vervagende kleuren en het feit dat het geen gelikte beelden zijn, draagt hieraan bij. Hiermee vormen ze een soort tegengif voor fake news.”

Nieuw perspectief

Vorig jaar 6 december reed opnieuw een funeral train door het Amerikaanse landschap. Hij vervoerde het stoffelijk overschot van George H.W. Bush. Terpstra volgde de reis via live camerabeelden vanuit de trein. “Het was heel raar omdat ik een andere relatie had met deze president als met Kennedy. Mijn vader, die zelf graag journalist had willen worden, was begeistert door de betrokkenheid en het jeugdige enthousiasme van Robert Kennedy. Natuurlijk heeft dit mij beïnvloed. Bush was een heel ander soort man. Mede hierdoor was de rit een mengsel van herkenning en verschillen. Het perspectief van de fotograaf was hetzelfde, de mensen stonden opnieuw in groepjes of alleen en je zag de ophopingen bij spoorovergangen. Het verschil was het gedrag van de mensen. Bijna iedereen had zijn handen zo'n dertig centimeter voor zich op ooghoogte vanwege hun mobiel. De aandacht zat niet alleen in het afscheid, maar ook in het maken van foto's. De aandacht voor kijken is oppervlakkiger, maar misschien krijgen we er voor terug dat we kunnen kijken naar de stroom als geheel. Sinds de digitale revolutie heeft de foto zich goeddeels ontdaan van het object. Foto's hebben hun materie en formaat verloren. De status is anders. Ik weet niet of het per se verkeerd is. Het is een verandering. We verliezen iets, maar er komt ook iets voor in de plaats.”

© Rein Jelle Terpstra, Paul Fusco, 11741

Na afronding van zijn studie Fine Arts aan de AKI in Enschede zette Rein Jelle Terpstra zijn studie voort aan de Rijksacademie van Beeldende Kunsten te Amsterdam. Zijn werk is opgenomen in diverse nationale en internationale collecties. Het project Robert F. Kennedy Funeral Train: The People's View is te zien in het Nederlands Fotomuseum tot en met 12 mei. Het gelijknamige boek is opgevat als een tijdslijn, waarin vrijwel alle foto's en vele 8 mm film stills die Terpstra heeft gevonden, met elkaar zijn verbonden. Ook bevat het boek tien niet eerder gepubliceerde foto's die Paul Fusco vanuit de funeral train heeft genomen en drie essays. Het boek is te bestellen bij Terpstra via www.reinjelleterpstra.nl